

13. 12. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nárok domnělého otce na styk s nezletilým dítětem během řízení o určení otcovství

V současné době se zvyšuje počet nesezdaných párů, kterým se narodí společný potomek. V případě existence manželství je otázka, kdo je právním rodičem, tedy kdo je zapsán v rodném listě dítěte, jednoznačně vyřešena. Avšak v případě neexistence manželství se situace z hlediska práva stává složitější.

Matkou je v rodném listě zapsána vždy žena, která dítě porodila. Jako otec je zapsán v první řadě manžel matky. Pokud manželství neexistuje, je nutné otcovství řešit na základě dalších tzv. právních domněnek určení otcovství. Asi nejužívanější bude právě druhá domněnka, podle níž je otcem dítěte muž, jehož otcovství je určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Souhlasné prohlášení však vyžaduje vůli obou rodičů. Objevují se však stále častěji případy, kdy jeden z rodičů souhlasné prohlášení odmítne učinit. V takovém případě je nezbytně nutné řešit určení otcovství za využití třetí domněnky, podle níž otcovství určí na základě provedeného dokazování soud.

Takové řízení je zahájeno podáním návrhu na určení otcovství dle ustanovení § 783 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**Občanský zákoník**“). Situace, kdy se rodiče spolu nejsou schopni na otcovství dohodnout, staví domnělého biologického otce do složitého právního postavení, neboť nemá v zásadě žádný nárok na styk s nezletilým dítětem do doby prokázání jeho biologického otcovství a navazujícího soudního rozhodnutí ve věci samé, jak vyplývá ze současné právní úpravy a přílehlavých judikatorních rozhodnutí.

V okamžiku, kdy domnělý otec (ani nikdo jiný) není zapsán do rodného listu dítěte a matka se staví proti jeho styku s dítětem, jsou jeho práva velmi omezená, a to až do pravomocného skončení řízení o určení otcovství, ve kterém dochází k postavení biologického otcovství najisto. Soudy totiž během řízení o určení otcovství zamítají domnělým otcům návrhy na předběžná opatření i na velmi omezený styk s nezletilým dítětem a v okamžiku, kdy se takové řízení protáhne, hrozí, že otec přijde o možnost vytvořit si s nezletilým dítětem odpovídající otcovskou vazbu včas a citové pouto dítěte k němu pak nebude silné tak, jak je obvyklé. Celou problematickou situaci ještě umocňuje skutečnost, že se k obstrukcím v řízení a ke snaze o jeho protažení častokrát uchylují matky dítěte, což nejen, že stěžuje postavení domnělého otce, ale i případnou možnost dítěte na vytvoření citové vazby se svým otcem, což je zcela v rozporu s jeho nejlepšími zájmy. Nejisté zatím zůstává, nakolik závažné obstrukce ze strany matky by musely nastat a jak dlouho by muselo řízení o určení otcovství trvat, aby soud otci povolil prozatímní styk s nezletilým dítětem, i kdyby měl probíhat asistovanou formou a velmi omezeně.

Občanský zákoník ve svém systému právních domněnek navázal na zákon č. [94/1963](#) Sb., zákon o rodině, a je tak k této problematice možné poukázat na Nález Ústavního soudu vydaný pod sp.zn. II. ÚS 868/12 ze dne 12.4.2012: **„...Ani rozšiřujícím výkladem nelze dovodit, že by se styku s nezletilým mohl (úspěšně) domáhat muž, který se o určení svého otcovství teprve pře. V posuzovaném případě je otcovství žalobce předmětem zahájeného a dosud pravomocně neskončeného řízení. Při hodnocení návrhu na vydání předběžného opatření tedy odvolací soud musel vycházet jako z nesporné skutečnosti z toho, že žalobce otcem nezletilého není. K návrhu připojený přepis SMS zpráv mezi žalobcem a stěžovatelkou na téma otcovství či jejich společné fotografie s nezletilým nemohou zápis v rodném listě, jakožto relevantním dokladu rodičovství, v řízení o úpravě styku s nezletilým suplovat. Úvaha krajského soudu porovnávající možné následky vyhovujícího a zamítavého rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření, která ústí v závěr, že možné zpřetrhání vazeb mezi rodičem a dítětem je závažnější než upravení styku dítěte s osobou, o které bude následně zjištěno, že jeho otcem není, je chybná. Nezbytným předpokladem svěřeni nezletilého proti vůli jeho matky - stěžovatelky - žalobci, byť na relativně krátkou dobu, je najisto postavená existence biologické vazby mezi nezletilým a žalobcem. Ani tvrzení (dokonce matkou potvrzené) žalobce o to, že po narození nezletilého spolu žili ve společné domácnosti, na tom nic nemění...Navíc by v reáliích posuzovaného případu neměl být pominut ještě ten zvláštní fakt, že nezletilý, o jehož péči jde, teprve překročil první rok života. Je proto přirozeně fixován na matku a o zpřetrhání vazeb s otcem (či mužem, který se za něj prohlašuje) se zatím nedá hovořit.“** Tento náleží byl Ústavním soudem dále potvrzen dne 23.4.2013 v nálezu vydaném pod sp.zn. II. ÚS 4160/12-2: „Ústavní soud předesílá, že v řízení u obecných soudů se úpravy styku s nezletilým synem domáhal stěžovatel, který je biologickým otcem, přičemž jeho otcovství je mezi stěžovatelem a vedlejšími účastníky nesporné, a nebylo tedy žádným z účastníků řízení zpochybňováno. Okresní i krajský soud proto shledaly stěžovatele v souladu s § 27 odst. 4 zákona o rodině aktivně legitimovaným k podání návrhu na úpravu styku a zaměřily se na zjištění, zda je v zájmu nezletilého, resp. zda to zájem vyžaduje, úprava styku s biologickým otcem. Uvedený závěr shledává Ústavní soud jako ústavně souladný. **[Pro úplnost Ústavní soud dodává, že právě v nespornosti otcovství se nyní projednávaná věc zásadně liší od věci rozhodnuté pod sp. zn. II. ÚS 868/12 (N 80/65 SbNU 91), kde bylo vysloveno, že v řízení o určení otcovství a o úpravu výchovy a výživy nezletilého dítěte nelze předběžným opatřením určovat dle § 27 odst. 4 zákona o rodině styk dítěte s mužem, jehož otcovství nebylo určeno, neboť soud musel vycházet jako z nesporné skutečnosti z toho, že žalobce otcem není.]“**

Domnělým otcům v situaci, kdy jim matka upírá styk s nezletilým dítětem, nepomůže ani ustanovení § 927 Občanského zákoníku, vztahující se na styk dítěte s jinými osobami než rodiči. Toto ustanovení totiž pro takový styk požaduje blízký citový vztah dítěte k této jiné osobě (a to buď osobě příbuzné či společensky blízké) a bez této podmínky soud ve prospěch styku nerozhodne. Domnělý otec, který s nezletilým dítětem nemá vinou matky vytvořeno žádné citové pouto, tak nemá šanci na úspěch. Z důvodu chybějící vazby dítěte na domnělého otce by tento neměl šanci uspět ani v řízení dle ustanovení § 907 Občanského zákoníku umožňující soudu svěřit dítě do péče jiné osoby než rodiče, neboť zde je nezbytné prokázat potřebný zájem dítěte a k tomu tedy i jisté citové pouto dítěte k této jiné osobě. Možnost zahájit řízení na základě předmětných ustanovení navíc v době probíhajícího řízení o určení otcovství dle ustanovení § 783 Občanského zákoníku pro domnělého otce zcela ztrácí relevanci.

Ke shora uvedenému se Ústavní soud vyjádřil i ve dvou navazujících usneseních, kde mimo jiné poukázal na eventualitu zatímne upravit poměry nezletilých dětí během probíhajícího řízení o určení otcovství v případě, že toto řízení probíhá neúměrně dlouho, avšak tato možnost zatím zůstává jen možností teoretickou. V prvním z těchto usnesení vydaném dne 2.5.2017 pod sp.zn. II. ÚS 945/17 Ústavní soud uvedl: „Navzdory skutečnosti, že předmětem návrhu stěžovatele na vydání předběžného opatření v nyní projednávané věci byla zatímní úprava výchovných poměrů nezl. A.,

posouzení otázky, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu nezletilé, zde zůstala upozaděna, a to z toho důvodu, že krajský soud se nejdříve soustředil na vyřešení otázky otcovství stěžovatele ve vztahu k nezl. A., coby předpokladu aktivní legitimace stěžovatele k podání návrhu, na jehož základě by mohlo dojít k úpravě výchovných poměrů nezl. A. Ústavní soud takový postup krajského soudu považuje s ohledem na konkrétní okolnosti nyní projednávané věci za ústavně konformní, byť jím formulovaný závěr nelze považovat za absolutní a tedy platný za každých okolností. Úprava obsažená v ustanovení § 907 odst. 1 občanského zákoníku totiž nevylučuje svěření dítěte do péče "jiné osoby než rodiče", a proto nelze podání návrhu týkající se úpravy výchovných poměrů nezletilého dítěte striktně podmínit pouze prokázaným rodičovským vztahem k němu. **Vždy je však nezbytné prokázat "blízký vztah" dané osoby k nezletilému dítěti, do jejíž péče by mohlo být svěřeno, samozřejmě za situace, kdy by to primárně bylo v jeho nejlepším zájmu.** V tomto ohledu proto nelze přisvědčit názoru stěžovatele, že návrh na vydání předběžného opatření může podat nejen účastník řízení, ale i jakákoliv třetí osoba. **Prokazování tohoto blízkého vztahu stěžovatele k nezl. A. nicméně v kontextu nyní projednávaného případu postrádalo v době rozhodování obecných soudů relevanci, neboť souběžně probíhá i řízení o určení otcovství stěžovatele k ní, v němž by mělo být postaveno najisto, zda je stěžovatel otcem nezletilé. Uvedené konstatování je ovšem podmíněno tím, že předmětné řízení o určení otcovství bude skončeno v dohledné době, v opačném případě totiž nelze vyloučit, že v budoucnu nastanou okolnosti, které (s ohledem na požadavek k respektu nejlepšího zájmu nezletilé) potřebu zatímní úpravy jejich výchovných poměrů učiní již nezbytnou.** Ve druhém usnesení vydaném pod sp. zn. I. ÚS 351/17 ze dne 20.6.2017 pak Ústavní soud uvedl: „Ústavní soud považuje za nezbytné zdůraznit, že nezletilé rozhodně neprospívá, není-li od 27. 8. 2013, kdy matka podala žalobu na určení otcovství k nezletilé a úpravu její výživy, dosud rozhodnuto o tom, kdo je jejím otcem. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že matka nezletilé od počátku označuje za otce nezletilé stěžovatele, ve spisu Okresního soudu v Třebíči je založen posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví genetiky zpracovaný dne 18. 12. 2014, podle kterého je stěžovatel biologickým otcem nezletilé s pravděpodobností vyšší než 99, 9999999999993 %, a stěžovatel otcovství k nezletilé nepopírá (nejméně od roku 2015). Stěžovatel se s nezletilou alespoň v omezené míře stýká, čemuž matka i při existenci vyhrocených vztahů mezi ní a stěžovatelem zásadně nebrání. **Nicméně stávající situace, umocněná vyloučením stěžovatele z možnosti uplatnit návrh týkající se úpravy výchovy nezletilé, resp. požadovat věcný přezkum rozhodnutí soudu prvního stupně o tomtéž, není a nemůže být chápána tak, že by byla bez negativního vlivu do zájmů nezletilé, byť by i Krajský soud v Brně postupoval po formální stránce bezchybně. Takový přístup se nachází na samé hranici únosné zdrženlivosti Ústavního soudu k rozhodování obecných soudů, neboť podle čl. 3 odst. 1 shora citované úmluvy "nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí". Postup odvolacího soudu by za daných okolností této konkrétní věci znamenal, dovedeno ad absurdum, že stěžovatel by mohl začít uplatňovat svá rodičovská práva a budovat svůj vztah k nezletilé dceři de facto až po letech. Je tedy na obecných soudech, aby učinily vše nezbytné k nalezení takového řešení, jež by i za existence specifických okolností posuzované věci poskytlo nezletilému dítěti ochranu jeho nejlepšího zájmu.**

Současná právní úprava a judikatura Ústavního soudu tak zatím domnělým otcům nedává šanci na úspěch při podávání návrhu na předběžné opatření na styk s nezletilým dítětem, dokud není postaveno najisto, že je mezi nimi biologické pouto, což může mít v budoucnu negativní vliv na snahu již soudně určeného otce navázat se svým nezletilým dítětem blízký vztah a vytvořit si s ním citové pouto. Je tak otázkou, zda by tato, pro domnělé otce velmi problematická a zatím málo řešená situace, neměla být *de lege ferenda* vyjasněna a právně zakotvena, a to především s ohledem na množství nesezdaných párů, mezi nimiž jsou sice vazby sociální, ale nikoli právní. Taková úprava by navíc jistě odpovídala i mezinárodním

úmluvám na poli ochrany zájmů dětí.

JUDr. PhDr. Karolina Spozdilová, Ph.D.

[KGS legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Národní 416/37
110 00 Praha 1

e-mail: spozdilova@kgslegal.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)